

Nieuwsportal

**Haagse berichtgeving in
het digitale tijdperk**

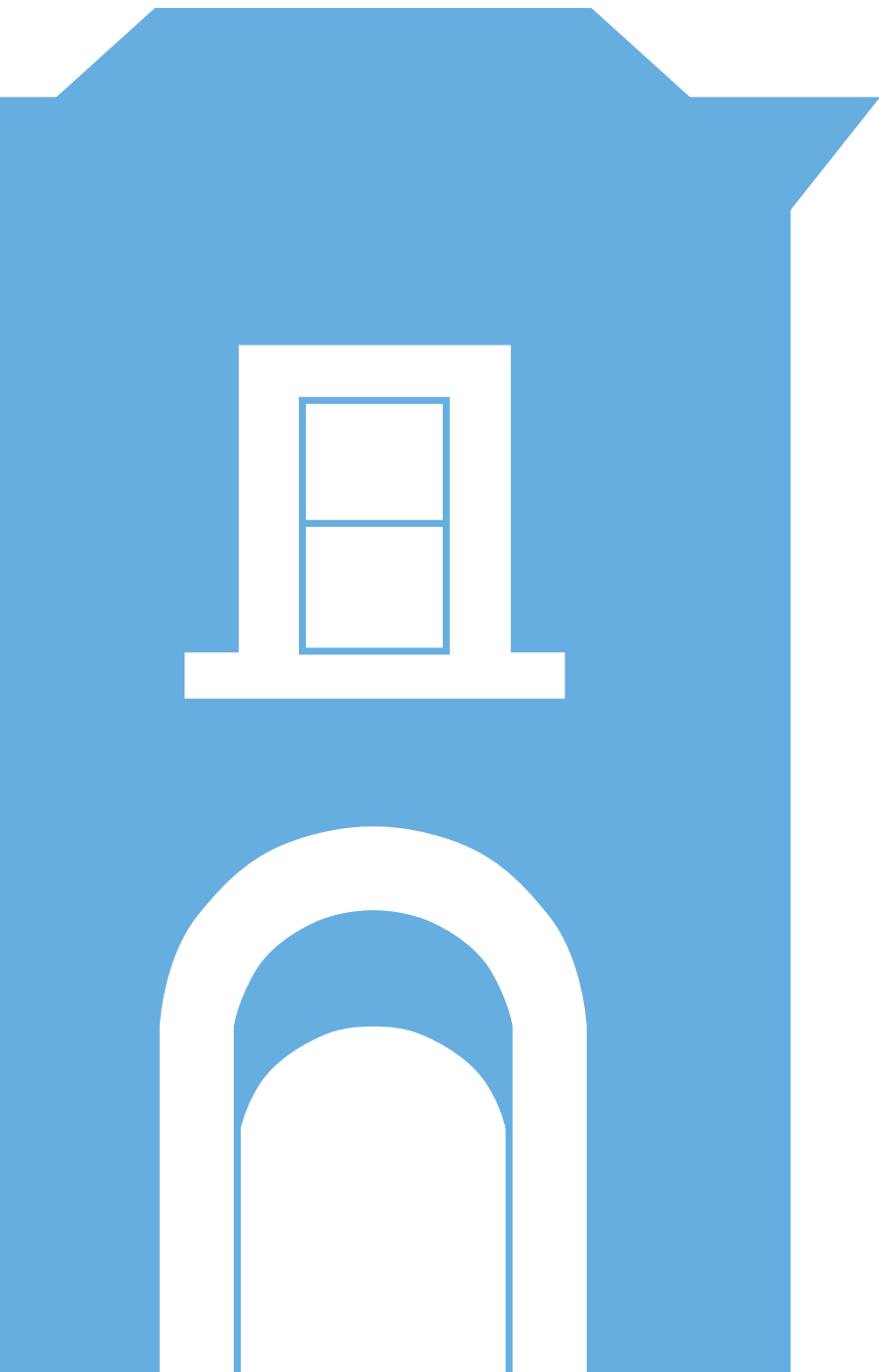
**Nieuwspoortrapportage
2015**

**NIEUWS
POORT**

Wilma Haan

“De moderne wereld leert ons dat er een dynamiek bestaat die mensen hun politieke wil ontnemt op een nog verraderlijkere een cynischere manier dan censuur, namelijk hen de politiek tegenmaken door middel van verwarring, verveling en afleiding, door gebeurtenissen zo rommelig, verbrokkeld en onregelmatig te presenteren dat het voor de meesten onmogelijk is om de draad van de belangrijkste verhalen lang vol te houden.”

- Alain de Botton

INLEIDING: Achter de deur waar de Nieuwspoortcode geldt

Nieuwspoort is het centrum van het vrije woord en de basis van de parlementaire journalistiek zoals we die nu kennen, aldus de een. Nieuwspoort is een gesloten bolwerk dat niet met zijn tijd is meegegaan, meent de ander.

Hoewel deze twee typering van het Haagse perscentrum elkaar in theorie niet per se uitsluiten, zijn ze de samenvatting van grofweg twee wel heel verschillende soorten gesprekken die ik in het najaar van 2015 veelvuldig heb gevoerd met Haagse politici, voorlichters en journalisten.

Vragen naar nut en noodzaak van het instituut Nieuwspoort liepen steevast uit op óf een loftrumpet over de historische waarde en onschatbare functie van een plek waar de verschillende werelden elkaar in ontspanning en vertrouwen kunnen ontmoeten, óf kritiek op het ietwat stijve bolwerk waar -ik citeer- lobbyisten de journalistiek zand in de ogen strooien en journalisten zich onder het genot van een borreltje (of twee) in de luren laten leggen door de politici met wie ze net iets te graag worden gezien.

Op het eerste gezicht is er weinig bijzonders aan het gebouw aan de Lange Poten 10 in Den Haag. Wie naar binnenstapt passeert een kleine receptie, komt in een hal met toegang tot verschillende strak en sober ingerichte debatruimtes en wordt verzocht zijn jas op te hangen in de garderobe. En ziet links twee -gesloten- deuren.

Achter die deuren bevinden zich het restaurant - bezoekers welkom, maar verwacht wel een medewerker die subtiel vraagt 'of u een afspraak heeft' - en de sociëteit. Bij de ingang naar deze ruimte staat een bordje met daarop de onder journalisten gevleugelde zin 'Achter deze deur geldt de Nieuwspoortcode'. In 2014 is Nieuwspoort grondig verbouwd. Het restaurant, dat de laatste jaren

uit één grote en ietwat donkere, bruine ruimte bestond, is opgefrist en oogt nu strakker en lichter. Op avonden dat er tot laat in de Tweede Kamer wordt gedebatteerd zit Nieuwspoort vaak behoorlijk vol. Vooral op dinsdag vind je er aan het einde van de middag veel leden, poorters genaamd. Op andere momenten, vooral de politiek-luwe maandagen en vrijdagen, is het vaak erg stil in de sociëteit. Belangrijkste onderdeel van de verbouwing is volgens veel poorters dat door de nieuwe matglazen scheidingswand tussen restaurant en sociëteit die laatste zijn oude, meer besloten karakter weer heeft teruggekregen. In dat gedeelte tref je alleen leden van Nieuwspoort. Een bijzonder goede zaak, vertelde een poorter van -letterlijk- het eerste uur me. “Je kreeg hier allemaal van die mensen die het vak niet verstaan, veel pr-lui ook. Ik heb het allemaal zien gebeuren: Dan kwam premier Balkenende hier om rustig even te eten, en dan stonden ze gelijk met een notitieboekje naast hem. Dat zijn de verkeerde omgangsvormen, zo werkt het hier dus niet! Weg met die mensen, dachten we.”

Omgangsvormen dus. Of ik die in de afgelopen maanden heb overtreden, ik weet het niet zeker. Eind augustus, net na het zomerreces, stapte ik zelf met een notitieboekje de sociëteit binnen, om in opdracht van Nieuwspoort, de omgangsvormen tussen de Haagse politiek en journalistiek in kaart te brengen. Of ik me wel aan De Code zou gaan houden, werd me onmiddellijk door diverse poorters gevraagd. Of ik een pasje bezat, wilde het barpersoneel graag weten. Jas naar de garderobe graag. En of ik hier eigenlijk een, eh, afspraak had.

Deze rapportage is een weerslag van mijn gang door politiek-journalistiek Den Haag in, vooral, september en oktober 2015. En van informele gesprekken en interviews met journalisten, woordvoerders, Kamerleden en bewindslieden. Het bestuur dat mij aanstelde als Nieuwspoortrapporteur vroeg mij deze wereld te bekijken vanuit mijn achtergrond als internetjournalist. Dat heb ik vervolgens toegespitst op twee onderwerpen die zich al snel na de start van dit project opdrongen en ook niet geheel los van elkaar bleken te staan, namelijk: Versnippering van politieke informatie en transparantie.

Dit boekje moet gelezen worden als een verkenning van die twee thema's, tegen het licht van een toenemende mate van digitalisering. En van de invloed van die digitalisering op de hoeders (politici) en waakhonden (journalisten) van de democratie.

We duiken zo eerst nog even wat dieper Nieuwspoort in en zoeken antwoord op de vraag of het Haagse ontmoetingscentrum voor pers en politiek niet is ingehaald door de (digitale) tijd. In deel twee ga ik in op het effect van de onbeperkte ruimte op internet, op 'medialogica' en op de rol van zowel sociale media als de professionele pers op internet. In deel drie werk ik uit wat ik heb geleerd over het belang van een transparante overheid volgens journalisten en politici.

De meeste gesprekken heb ik gevoerd in Nieuwspoort zelf, al sprak ik ook een aantal keer af op de werkplek van een gesprekspartner of in een café. Een enkele keer ging alles via e-mail. In veel gevallen was er een combinatie van een face-to-face-gesprek en contact via e-mail, Twitter of whatsapp. Alle citaten in dit verslag die aan iemand zijn toegeschreven, zijn aan de geïnterviewden voorgelegd. Al het overige is niet herleidbaar of heb ik voor eigen rekening genomen. Daarmee heb ik inderdaad de Nieuwspoortcode gerespecteerd.

Wat de overige omgangsvormen betreft, daar kon niemand me echt helderheid over verschaffen. Maar misschien is die onduidelijkheid ook wel onderdeel van het enigmatische van Nieuwspoort, dat ogenschijnlijk gesloten centrum waar tegelijkertijd het begrip toegankelijkheid juist op een voetstuk lijkt te staan.

DEEL 1: In Nieuwspoort

‘Vertrouwen tegen een achtergrond van wantrouwen?’

Nieuwspoort maakt je als journalist onderdeel van het Haagse spel, in plaats van een kenner ervan. Dit zei een landelijk bekende journalist toen ik hem vroeg waarom hij geen lid is. Het is een stelling die in verschillende gradaties vaker terugkeert in gesprekken met, niet zelden jonge, journalisten. Vaak gecombineerd met ‘voor goede contacten heb je tegenwoordig echt Nieuwspoort niet meer nodig’.

Ook ik heb het tijdens deze periode gemerkt: als ik in de voorbije maanden alleen maar in Nieuwspoort had gezeten, had ik veel minder gesprekken gevoerd dan nu het geval was. En het afspreken met politici, zowel parlementariërs als bewindspersonen, via hun woordvoerders bleek niet alleen noodzakelijk maar ook eenvoudig. Ook zijn de sociale media en andere laagdrempelige digitale contactmiddelen een prima manier om Haagse politici en journalisten te bereiken.

Dit is echter niet van alle tijden en misschien gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat juist Nieuwspoort de basis heeft gelegd voor deze toegankelijkheid van vandaag. Het perscentrum is opgericht middenin de tijd van verzuiling en versnippering. De meeste politici spraken bij voorkeur alleen met journalisten van hun eigen ‘kleur’. “Als verslaggever van een katholiek dagblad werd ik automatisch ingedeeld bij de KVP”, vertelt journalist Max de Bok, die al sinds de oprichting lid is van Nieuwspoort. “Net zoals bijvoorbeeld collega’s van *Trouw* vooral thuis waren bij de ARP. Gemengd verkeer was nauwelijks mogelijk.” De latere voorzitter van Nieuwspoort herinnert zich de gescheiden werelden tussen journalisten en politici van de verschillende zuilen, het gebrek aan mededelingen tijdens belangrijke processen als een kabinetsformatie, de onbenaderbaarheid van ministers en de praktische obstakels van persconferenties die verspreid door Den Haag werden gegeven.

De Bok: “Die hele verzuiling was natuurlijk fnuikend voor de transparantie. Sterker nog, dat begrip kende je amper.” De vernieuwers in de Haagse journalistiek van rond 1960 waren de mensen die gingen samenwerken met collega’s met achtergronden in andere zuilen. En dat viel nog niet mee, zelfs de kroegen waarin journalisten (veel!) verkeerden, waren naar krant verdeeld. Maar door toch simpelweg elkaar toch op te zoeken en informatie van de persconferenties van de ‘eigen’ partijen met elkaar te delen, werd de politieke werkelijkheid meer en meer bij elkaar gepuzzeld.

Toen was er dus al het probleem van een te fragmentarische manier van berichten over de politiek, waardoor het de burger welhaast onmogelijk werd gemaakt grip te krijgen op belangrijke onderwerpen. Een fraaie parallel met het heden wat mij betreft, zij het destijds door een tekort en nu door een teveel (dat ook weer een tekort is) aan informatie. Maar daarover later meer.

Het was tegen dit licht dat in een vervallen voormalig vioolbouwershuisje aan de Haagse Hofsingel in maart 1962 een ‘ontmoetingsplaats voor informatie-uitwisseling en nieuwsverwerking’ werd geopend. Een ontmoetingsplaats van al die Haagse werelden. Het was een periode waarin door de journalisten van Nieuwspoort veel tijd werd gestoken in kennismaken met parlementariërs uit andere zuilen. Aanvankelijk werd de sociëteit niet bezocht door fractievoorzitters (“de grote jongens”) of bestuurders (“de hoge heren”), zo herinneren poorters van weleer zich. Ministers, die nog aangesproken wensten te worden met excellentie, en andere vooraanstaande politici bleven aanvankelijk uit Nieuwspoort weg. Maar vooral minder bekende Kamerleden kwamen er al snel achter dat het heel prettig is om in een vertrouwde omgeving kennis te kunnen maken met journalisten en achtergrondgesprekken te kunnen voeren. Het begrip ‘achtergrondgesprek’ vergt hier enige duiding. In Nieuwspoort betekent het zoiets als: de politicus geeft de journalist *off the record* informatie of een inkijkje in bijvoorbeeld een onderhandelingsproces. De journalist respecteert de Nieuwspoortcode en gebruikt de informatie alleen indirect, bijvoorbeeld in

analyses of voor het fine tunen van de invalshoek van zijn verhaal. Bij wederzijds goed bevallen hebben politicus en journalist vanaf dat moment 'goed contact' en zullen ze elkaar naar alle waarschijnlijkheid vaker opzoeken. Ik heb bijna geen journalist of politicus gesproken die, fan van Nieuwspoort of niet, het naliem om het belang van "goed contact" te benadrukken. Meestal gevolg door een lijstje namen van de andere zijde, met wie dat "goede contact" werd onderhouden.

Maar goed, de prettige omgeving voor dat contact werd dus in de jaren '60 geschapen door de early adopters van Nieuwspoort. De onbereikbare positie van bewindspersonen veranderde een decennium later radicaal met het aantreden van het kabinet-Den Uyl. "Die jongens van Den Uyl", zoals een poorter de ministers van begin jaren '70 omschrijft, "die wóónden in Nieuwspoort". "Dat was een heerlijke tijd." Van de premier zelf is bekend dat hij graag een potje kwam pingpongen in de beslotenheid van de sociëiteit.

Al een paar jaar daarvoor was minister-president De Jong begonnen met een vaste wekelijkse persconferentie na de ministerraad. De Jong koos hiervoor Nieuwspoort als locatie. Een traditie die tot aan het eerste kabinet-Balkenende zou duren, en in 2010 door Rutte weer in ere werd hersteld. Al met al stond de wind de goede kant op voor de vernieuwers in journalistiek en politiek Den Haag; de maatschappij werd opener en op het Binnenhof vervaagden de traditionele grenzen. "De verhouding tussen journalistiek en politiek zoals we die nu kennen, daar heeft Nieuwspoort voor een belangrijk deel aan bijgedragen", aldus De Bok. Natuurlijk kwam met dit succes ook tegengeluid. Een belangrijke en vaakgenoemde variant daarvan: is de hele boel niet veel te klef geworden? Is de toenadering tussen politiek en journalistiek niet veel te ver doorgeslagen en zijn journalisten nog wel in staat de politici met wie ze in Nieuwspoort avond aan avond aan de bar staan kritisch te benaderen? Is de waakhond van de democratie niet te veel gepamperd met gezelligheid, vertrouwelijkheid en drankgelag? Ligt het gevaar onderdeel te worden van 'het spel' niet inderdaad op de loer?

Van de geïnterviewde journalisten beantwoordt grofweg de helft deze vragen met een 'ja'. Het andere deel ageert tegen het idee dat de persoonlijke ontmoetingen vervangen zouden kunnen worden door digitale communicatiemiddelen met, ik citeer, al hun vluchtigheid. "Hé kijk", onderbrak iemand met wie ik in de sociëteit zat te kletsen ons gesprek, "daar komen die jongens van het CDA binnen. Die zijn daar wel mee bezig hoor, zorgen dat ze hier geregeld komen." Volgens diezelfde poorter valt het met de vermeende klefheid tussen politici en journalisten in Nieuwspoort wel mee. Het is gewoon een ontspannen omgeving, waarin de achtergrondinformatie vaak impliciet wordt besproken, "tussen de echte *small talk* door".

"De relatie tussen politiek en journalistiek in Nieuwspoort moet zijn gebaseerd op vertrouwen, maar wel tegen een achtergrond van wantrouwen", zei een andere journalist die eveneens lid is. Of dit ook de realiteit is, wisselt volgens hem onder invloed van individuen, actualiteiten en tijdsgeest.

Toch hangt boven Nieuwspoort óók voelbaar een scenario waarin de rol van essentiële ontmoetingsplek, alle inspanningen om de sociëteit weer sociëteit te laten zijn ten spijt, uitgespeeld raakt. De laatste jaren steekt de stichting steeds meer energie in het organiseren van debatten en workshops, voor journalisten en politici, maar steeds vaker ook voor andere groepen. Misschien ligt daar wel de toekomst, filosofeert een oudgediende als we het hypothetische einde van Nieuwspoort bespreken. Aan de bar, overigens.

Zelf denk ik op basis van de foto die ik met een sluitertijd van twee maanden in en rond Nieuwspoort en het Binnenhof heb gemaakt, dat het doel van de oprichting van Nieuwspoort eigenlijk heel actueel en belangrijk is. Maar dat het in de kern niet gaat om 'goed contact', niet om de gezellige sociëteit-sfeer en niet om al die hyperinteressante achtergrondgesprekken. Dat waren en zijn slechts middelen. Middelen die hier en daar wat uit de kluiten gewassen zijn en als bomen voor het bos staan. Middelen ook, die in de gesprekken vaak zo dominant waren dat we ons erin verloren.

Doel van de parlementaire journalistiek en dús van perscentrum Nieuwspoort moet toch iets zijn als: de burger goed en onafhankelijk informeren over de belangrijke onderdelen van de landelijke politiek. Dat werd in de beginjaren van Nieuwspoort bemoeilijkt door de verschijnselen van de tijd, waardoor journalisten niet goed een totaalbeeld van de politieke werkelijkheid konden schetsen. En dat wordt het nu op een bepaalde manier weer. Het verschijnsel van deze tijd heet internet. Een zegen voor de informatievoorziening, maar als het fragmentarische de overhand neemt ook een - excuseert u mij mijn Haags - uitdaging. Opnieuw kost het moeite de burger een opgeloste puzzel voor te leggen, in plaats van de duizend losse stukjes.

DEEL 2: Politieke berichtgeving (op internet)

‘Een overvloed aan puzzelstukjes met informatie’

Zomaar een praatje in Nieuwspoor: “Journalisten zijn te vaak volgend en gericht op de korte baan. Ze rennen de hele tijd massaal achter dezelfde gebeurtenissen aan.” Denk even aan de bekende taferelen van verslaggevers die in de Tweede Kamer dagenlang posten bij een deur, wachtend tot er nieuws is over crisis X die achter die deur door de fractievoorzitters wordt beslecht, en je hebt een idee van wat mijn gespreksgenoot bedoelt. Namelijk: door zoveel tijd en middelen te steken in dezelfde ratrace om de snelste te zijn met een nieuwtje over een onderwerp dat door iedereen wordt gevolgd, gaat er wel erg veel aandacht naar incidenten. Hierdoor zou zomaar een belangrijk deel van de controlefunctie van de parlementaire pers kunnen blijven liggen.

Het is een onderwerp dat zich gemakkelijk opdringt zodra het over online berichtgeving gaat: snelheid. Een plaag voor kwaliteit volgens de een, een niet meer te missen dimensie volgens de nieuwsjunk die overal bovenop wil zitten. Ik hoor meestal bij die laatste groep, maar denk vooral dat die snelheid van het internet een simpelweg niet te ontkennen verschijnsel is waar we het maar mee te doen hebben en waarbij de journalistiek zich opnieuw moet uitvinden en bewijzen. Het is immers ook iets waar de nieuwsconsument zelf aan meedoet, ook hij manifesteert zich via sociale media en slingert daar soms nieuws de wereld in. Dan moet je als pers op diezelfde sociale media aanwezig zijn, zodat je de informatiestroom kan voeden met onafhankelijk gecontroleerde feiten en relevante duiding. En dat hoeft (onderzoeks)journalistiek met een langere adem niet uit te sluiten. Enfin.

Over die snelheid had ik een geanimeerd gesprek met een partij-persvoorlichter. “Als er iets speelt in Den Haag en ons standpunt zit niet in de berichtgeving, dan is

dat een nederlaag”, zei hij. En dat veroorzaakt een druk om heel snel te reageren op actualiteiten. We bespraken de berichtgeving over de vluchtelingencrisis in Europa, die ten tijde van mijn rapporteurschap het nieuws beheerste. Die ochtend was de politieke partij in kwestie vrij prominent in het nieuws gekomen met een reactie op de aanpak van de crisis door het kabinet. “We waren er heel snel bij vandaag, dan weet je dat je in ieder geval een tijdje prominent op de nieuwssites staat. Dat is zeker voor een kleine partij waardevol. Dit keer werden we op NOS.nl zelfs genoemd in de kop.” Zoals journalisten dus racen om als de eerste te zijn, zo doen partijen dat ook. En bovendien vertellen ze beiden over een gelijksoortige spanningsboog, namelijk die tussen snelheid en volledigheid of zelfs, waarheid.

Een ander fenomeen: Voorlichters van politieke partijen spelen handig in op het gegeven dat er in de media (en niet te vergeten in het absorptievermogen van de burger) slechts ruimte is voor een beperkt aantal onderwerpen. Van die paar onderwerpen lijkt op internet dan wel weer plek voor een enorme hoeveelheid aan losse berichten. Ook weten partijen feilloos welke momenten in de week het gunstigst zijn om de voorpagina of opening van het Journaal wel óf juist niet te halen. Een ingewikkelde kamerbrief verstuur je op vrijdagavond, een primeur die je op andere momenten in de week niet gesloten krijgt ‘geef’ je aan een medium dat ook op zondag kan publiceren, en goed nieuws uit de miljoenennota ‘lekt’ in aanloop naar Prinsjesdag - zo hebben we dit jaar weer prima kunnen aanschouwen- beetje bij beetje uit. En natuurlijk, een goed getimede ‘primeur’ gaat bij voorkeur naar een journalist met wie “goed contact” wordt onderhouden.

Aan dit traditionele systeem, dat door een persvoorlichter van een van de grote oppositiepartijen fijntjes ‘medialogica’ wordt genoemd, is in de recente geschiedenis toegevoegd: de werking van digitale nieuwsmedia en sociale media. Internet dus. Zelf ben ik een fanatiek pleitbezorger van internetjournalistiek en vind ik de mogelijkheden die internet biedt om mooie journalistiek te bedrijven een zegen voor het vak. Internet kent met zijn onbeperkte ruimte, multimediale vertelvormen, continue beschikbaarheid en laagdrempelige

interactiemogelijkheden veel minder (praktische) beperkingen dan de traditionele journalistiek. Gesprekken op internetredacties gaan nooit over weinig verheffende zaken als deadlines, ruimtegebrek of juist het bijvullen van kolommen of minuten. “Sinds ik online werk gaan discussies met mijn chef over de inhoud!”, riep een politiek verslaggever die ook al jarenlang furore maakt op papier. En zo is het.

U voelt een ‘maar’ aankomen. Die komt onder andere van een poorter die zich beklagt over zijn observatie dat er minder politici en journalisten naar Nieuwspoort komen om te netwerken. Waar dat aan zou liggen, vroeg ik hem. “Waarom? Wat dacht je van dat digitaal van jou?!” Pointe was opnieuw: Er zijn zoveel manieren om met elkaar in contact te komen, dat Nieuwspoort zijn ontmoetingsfunctie verliest. “Maar ik denk toch”, ging de journalist in kwestie verder, “dat dat nooit het langere gesprek en de bijbehorende sfeer kan vervangen. Ik maak me daar wel eens zorgen over, dat het allemaal wat vluchtig is geworden.” Niet dat hij wilde zeggen dat vroeger alles beter was, veel jonge journalisten vindt hij juist enorm goed in hun werk. “Ik heb veel bewondering voor collega’s die alles moeten doen: een verhaal maken voor de krant, maar tegelijkertijd ook twitteren of bloggen of hoe je dat ook allemaal noemt. Maar ik heb er ook vraagtekens bij. De aandacht van journalisten moet veel te gespreid zijn. En is het niet allemaal te vluchtig en te veel gericht op snelheid? Voor wie is die snelheid nou zo belangrijk, voor de lezer of voor de journalist zelf?” En zo, is het ook.

Het is belangrijk om als we het hebben over online media, twee zaken uit elkaar te houden die in mijn gesprekken de neiging hadden steeds door elkaar te worden gebruikt: professionele media, waarvoor journalisten als vanouds kant-en-klare producties maken. En sociale media, waarop politici hun soundbites laten horen en journalisten vaak kort een nieuwtje de wereld in slingeren, in 140 tekens per keer verslag doen van een debat of het nieuws becommentariëren. Wat die twee náást heel veel goeds samen teweeg brengen, is wat ik de afgelopen tijd ben gaan zien aan een grote berg aan kleine stukjes van de politieke werkelijkheidspuzzel.

De hoeveelheid aan berichten over of vanuit de politiek is door de opkomst van nieuwssites en sociale media enorm toegenomen. De fragmentatie van die informatie is zo groot, dat je je kan afvragen of de burger de puzzel nog kan leggen. Enigszins paradoxaal zou je kunnen stellen dat juist deze groeiende informatievoorziening een blokkade is van de transparantie. Niet alleen of zozeer de transparantie tussen politiek en journalistiek, maar vooral ook tussen deze twee en de burger. Eens te meer de zeer schone taak aan de journalistiek om te selecteren, duiden en samenhang aan te brengen tussen de verschillende berichten.

Neem de Griekse schulden crisis, die in de zomer van 2015 -voor de zoveelste keer- wekenlang het nieuws domineerde. Er verschenen dagelijks meerdere updates op alle nieuwssites over de naderende 'Grexit'. Het ging over Griekenland die de deadline voor het aflossen van zijn schulden wel/niet ging halen, de EU die wel/niet tot meer noodsteun zou overgaan, de beslommeringen in de Griekse politiek, protesten in Athene, de ophef in het Nederlandse debat over Ruttes verbroken verkiezingsbelofte ("geen extra geld meer naar Griekenland") en meer van zulks. Hoewel een aantal nieuwssites zichtbaar moeite deed om houvast te bieden met achtergrondstukken (*Volkskrant.nl*: 'Griekenland betaalde niet. Wat nu?', *NOS.nl*: 'Wat willen de Grieken?', *NU.nl*: 'Dit moet u weten over een Grexit'.), waren ook die artikelen vaak na een dag weer achterhaald en zakten ze weg in de stroom aan overige berichtjes over dit onderwerp. Het was voor deze nieuwsvreter al lastig om de draad van de kwestie-Griekenland vast te houden, en ik maak me sterk dat ook de meer gemiddelde lezer niet in staat was om in eigen woorden uit te leggen waar het nou precies allemaal om ging. Laat staan zich te mengen in een publiek debat. In *Het nieuws, een gebruiksaanwijzing* (Oorspronkelijke titel: *The News. A User's Manual*, 2014) betoogt filosoof Alain de Botton dat de hedendaagse nieuwsmedia te kort schieten op het gebied van "coördineren, deduceren en beheren". "We dreigen zo afgeleid te worden door de voortdurend veranderende agenda van het nieuws dat we uiteindelijk geen enkel politiek standpunt meer kunnen ontwikkelen", aldus de Zwitser.

Die indruk van een voortdurend veranderende agenda komt volgens mij door de zojuist beschreven grote hoeveelheid van (politieke) berichten op internet, waarvan je je kan afvragen of ze allemaal even relevant zijn. En misschien wel vooral door een gebrek aan (het aantonen van) samenhang tussen al die fragmenten. De onbeperkte ruimte op het internet noopt journalisten er onvoldoende toe om strakke nieuwskeuzes te maken. En ondanks de digitale mogelijkheden, heb ik nog geen medium gevonden dat echt aan goede online dossiervorming doet. Er blijven vooral losse berichten bijkomen, nog meer puzzelstukjes.

Voeg daaraan toe het digitale media-gebruik van politici zelf, die ons bestoken met onliners over ad hoc-onderwerpen of juist persoonlijke boodschapjes, en het gevoel is niet te onderdrukken dat De Botton een punt heeft als hij zegt dat het publieke debat niet wordt gevoed met behapbare informatie die bestaat uit door de journalistiek opgeloste puzzels. Al is dit mijn eigen invulling van zijn woorden.

Dit alles brengt ons haast als vanzelf bij Twitter. Want daar kwam ik in mijn maanden in Nieuwspoor absoluut niet omheen. Zodra ik zei geïnteresseerd te zijn in Den Haag & digitalisering, ging menig gesprekspartner los op twitterende Kamerleden en de inzet van sociale media bij bijvoorbeeld verkiezingscampagnes. Politici en hun woordvoerders roemen -vooral- Twitter en Facebook om de mogelijkheid die ze bieden om “rechtstreeks in contact te treden met de kiezer”. Journalisten kunnen zich ook geen leven meer voorstellen zonder, en zien in met name Twitter een ideaal kanaal om zelf ‘een gezicht te worden’ en lezers ook buiten hun reguliere deadlines om te kunnen voeden met updates uit het Den Haag. Tegelijk zijn er ook wanklanken. Vaak gaan die over een gebrek aan context, onbenulligheid van tweets of de soms ongekende hardheid van online reacties.

Over dat laatste kan PvdA-leider Dierderik Samsom meespreken. Hij stond bekend als een fervent twitteraar en was een politicus die het medium ook

daadwerkelijk 'sociaal' gebruikte door te reageren op vragen en opmerkingen. In mei 2015 stopte hij met Twitter met de woorden "Kan veel hebben. Maar er zijn grenzen. Dag." Het was een reactie op iemand die zich afvroeg of "Anne Frank wel onder het kinderpardon van Samsom zou zijn gevallen". Tegenover *RTL Nieuws* zei Samsom daarover: "Eerlijk gezegd beviel het afscheid van de soms wel erg snel over elkaar heen buitelandse opwindings zo goed dat ik vooralsnog niet teruggekeerd ben. Wellicht komt dat nog." Tot op heden is de PvdA-leider, met uitzondering van wat tweets over een hulpactie aan slachtoffers van de aardbeving in Nepal eerder dit jaar, nog niet van zijn besluit teruggekomen. Hier tegenover staat de voorlichter van een van de andere fractieleiders in de Tweede Kamer, die over sociale media juist zei: "Die zijn wat lieflijker dan professionele media. Je kan er ook kleine dingen kwijt, of goed nieuws, dat lukt je in de krant niet." De voorlichter merkte ook op dat persoonlijke tweetjes van zijn partijgenoten het juist 'veel beter doen' dan serieuze berichten. "Mensen zien graag dat politici ook gewone mensen zijn."

Toch zijn het vooral de zakelijke tweets van politici over actualiteiten die in toenemende mate worden gebruikt in journalistieke berichtgeving, zo valt op te maken uit diverse interviews over dit onderwerp. Het is overigens ook mijn eigen ervaring op internetredacties, dat zeker in eerste instantie de tekst van maximaal 140 tekens van een tweet vaak als politieke reactie in berichtgeving terechtkomt. Niet per definitie iets mis mee, maar het wordt wel kwalijk als politici zich vervolgens verborgen houden voor meer informatie of voor een kritische doorvraag op de goed gecomponeerde oneliner. "Er zit ook wel eens enig gemakzucht in de Haagse journalistiek hoor", verzucht een verslaggever, terwijl hij onderuit zakt een van de bruinleren fauteuils van de sociëteit, "maar een politicus als Geert Wilders is met zijn twittergedrag natuurlijk een hel voor de transparantie en democratie".

Dat is me nogal wat. Maar wat deze journalist bedoelt is een fundamenteel punt waar veel politici zich meer of minder bewust aan schuldig maken.

Namelijk denken dat ze zich met een tweet-achtig berichtje hebben gekweten van hun taak om de pers te woord te staan. Van dit verschijnsel is Wilders de voornaamste belichaming, zo stelt een aantal geïnterviewden - van wie twee overigens expliciet vroegen over dit onderwerp niet letterlijk geciteerd te worden. Wilders staat erom bekend zich onbereikbaar te houden voor de pers tot het moment dat het hem uitkomt om - bij voorkeur voor de camera - te verschijnen. Reacties op actuele thema's verspreidt hij via Twitter of per sms, vaak aan het ANP, en de telefoon opnemen voor verdere vragen doet hij zelden. Bovendien is de persvoorlichting van de PVV een relatief gesloten bureau, waar vragen altijd per e-mail moeten worden gesteld. Uiteraard had ik Wilders hier graag zelf over aan het woord gelaten, maar ook mijn pogingen - ook per sms - om hem voor dit project te spreken te krijgen zijn gestrand. De PVV-woordvoering liet per e-mail weten "gewoon geen behoefte te hebben" aan medewerking. Kamerleden of woordvoerders die wel over dit onderwerp wilden praten ontkenden eigenlijk allemaal dat ze naast het zelf verspreiden van korte reacties niet goed bereikbaar zouden zijn. Een openhartige opmerking kwam van een D66-Kamerlid dat zei zich enerzijds juist te ergeren aan de drang van journalisten om op basis van een gemakkelijke quote "een goed scorend stuk te maken voor internet", maar tegelijkertijd vertelde die druk te herkennen in eigen kring. "Het geldt allemaal ook voor mij hoor, ik moet ook maar gewoon genoeg oneliners produceren om niet een onopvallend en nietszeggend Kamerlid te worden."

De meeste partijen in de Tweede Kamer geven te kennen in ieder geval een strategie te hebben als het gaat om social media-gebruik. Het verschilt per partij hoe strikt de afspraken zijn, maar de meeste partijen zien het inmiddels als "essentieel" dat hun volksvertegenwoordigers actief zijn op Twitter. Uit onderzoek dat pr-bureau Weber Shandwick begin 2014 publiceerde blijkt dat al 93 procent van de leden van de huidige Tweede Kamer een twitteraccount heeft. Ook valt in datzelfde rapport te lezen dat Kamerleden die zichzelf in het midden van het politieke spectrum plaatsen of links daarvan, veel meer waarden

hechten aan Twitter dan volksvertegenwoordigers die zichzelf rechts noemen. In het onderzoek komt echter ook een citaat voor van PVV-Kamerlid Fleur Agema, die zegt dat Twitter voor haar dagelijks werk belangrijk is, omdat het nieuws daarop als eerste staat. “Daarnaast is soms nieuws alleen via Twitter beschikbaar”, stelt Agema verder. “Bijvoorbeeld tijdens een debat kan het gesprek enorm snel gaan. Politiek journalisten tweeten tijdens een debat details over standpunten. In de latere nieuwsberichten worden die details niet meer genoemd.” Tijdens mijn rondgang door Den Haag hoorde ik soortgelijke geluiden over Twitter. “Je lees daar vaak de meest neutrale weergave van debatten”, zei een woordvoerder van een van de middenpartijen. “Al is het wel moeilijk om het allemaal bij te houden en ook echt een totaalbeeld te krijgen. En het gaat ook zo snel allemaal.”

“Ooit was het zo dat we al het nieuws dat we kregen tot ons namen - een krant van dertig bladzijden of een journaal van een half uur - en erop vertrouwden, dat degenen wier taak het was het ons te leveren, de belangrijkste gebeurtenissen in de wereld, binnen de beschikbare middelen, min of meer correct hadden vastgelegd. De technologie heeft ons geleerd dat dit niet klopt”, schrijft filosoof De Botton. “Nu beseffen we dat het nieuwsaanbod vrijwel eindeloos is; dat elke dag weer een extrabyte aan beelden en woorden oplevert, en dat kranten en journaals in feite een vingerhoed aan informatie bevatten, die willekeurig uit een onmetelijke oceaan aan gegevens is gevist door redacteurs in tijdnood, die dagelijks gedwongen worden om maar te raden wat de wensen van een zogenaamde ‘gemiddelde lezer’ zijn.” Met dit laatste is De Botton wat mij betreft te generaliserend en doet hij de pers ernstig te kort. Zeker als hij suggereert dat die ‘vingerhoed’ aan door journalisten geselecteerde informatie haast per definitie onjuist of onbelangrijk is. Ik sprak in Den Haag vooral journalisten met veel verstand van de politiek en een oprecht kritische en onderzoekende houding. Toch citeer ik dit stuk uit *Het nieuws, een gebruiksaanwijzing*, omdat het treffend neerzet hoe de digitale revolutie ons heeft ondergedompeld in een, inderdaad, oceaan aan informatie. Of de informatiebrij uit Den Haag nou komt van journalisten of rechtstreeks van twitterende politici; het is veel.

Aan de journalistiek eens te meer de uiterst schone taak om ervoor te zorgen dat de burger dagelijks een nog beter opgeloste puzzel van de politieke werkelijkheid krijgt voorgeschied. En dat voorschotelen moet gebeuren in diezelfde oceaan waar zich de informatiebrij bevindt: online. Daar bevindt zich de burger immers ook, inclusief zijn eigen bijdrage aan de brij. Of is er nog iemand die gelooft dat de toekomst van de journalistiek niet online ligt?

DEEL 3: Een transparante overheid

‘En toch moet er nóg meer informatie worden ontsloten’

We zaten nog maar net aan een broodje of mijn gesprekspartner riep uit: Het systeem blokkeert de transparantie! Even daarvoor had ik het onderwerp transparantie aangekaart. Want, zo wilde ik van de journalist in kwestie weten, is de overheid transparant genoeg en worden de digitale middelen die daartoe beschikbaar zijn wel benut? Zijn kritiek had twee kanten: Enerzijds heeft de overheid nog steeds onvoldoende intrinsieke wil om transparant te zijn. Anderzijds doet de parlementaire pers onvoldoende moeite om controleerbaarheid van de overheid af te dwingen. Ook met deze opmerkingen in de hand ben ik een aantal kopjes koffie gaan drinken rond het Binnenhof.

Volgens ict-onderzoeksjournalist en privacydeskundige Brenno de Winter (bewust geen Nieuwspoort-lid, want “veel te veel ons-kent-ons”) is er maar één echte manier om het gebrek transparantie van de overheid aan te pakken, en dat is “gewoon goede onafhankelijke journalistiek bedrijven”. Want dat de overheid onvoldoende transparant is, daarvan is hij overtuigd. Toen De Winter begin 2012 werd uitgeroepen tot Journalist van het Jaar, zei toenmalig Ombudsman Alex Brenninkmeijer bij de uitreiking al enigszins eufemistisch dat het “strategisch omgaan met overheidsinformatie in strijd [is] met het publieke belang”. Over de wet openbaarheid bestuur (wob) zei Brenninkmeijer dat die eigenlijk overbodig zou moeten zijn, en: “De wet is bedoeld om informatie los te krijgen, maar in de praktijk komen journalisten terecht in een oerwoud van procedures die het hen juist erg moeilijk maken.” Het is interessant om te kijken hoe bijna vier jaar later de meningen hierover zijn verdeeld. Transparantie is immers het toverwoord in menig debat over digitalisering. Zowel journalisten als Tweede Kamerleden zeiden me echter nog steeds twijfels te hebben over de vraag of de overheid zich wel voldoende laat controleren.

Hoewel er ook tegengeluiden waren, van mensen die er bijvoorbeeld op wezen dat er al een heleboel informatie op de website van de Tweede Kamer staat.

“Het is erg belangrijk om het doel ‘controleerbaarheid’ helder voor ogen te houden”, merkte een Kamerlid op toen we het hadden over hoe ver overheidstransparantie zou moeten gaan. “Want er zullen altijd zaken zijn die niet openbaar kunnen worden gemaakt. Er blijven dus menselijke afwegingen nodig. Maar tegelijkertijd wordt het gevaarlijk als politici voor burgers gaan bepalen wat ze wel en niet moeten weten.” Kortom: internet maakt het praktisch gezien mogelijk om alles in de openbaarheid te gooien, maar vanzelfsprekend zijn er zaken die zich daar niet voor lenen, bijvoorbeeld als het gaat om veiligheidsgevoelige informatie. Waar ligt de grens? Ik sprak een tweetaal journalisten die met enige regelmaat een beroep doen op de wet openbaarheid bestuur en die zich allebei beklagden over het spel rond het al dan niet toekennen van die wob-verzoeken. “Het lijkt wel alsof de overheid altijd de randen opzoekt van legitieme redenen om data níet vrij te geven. Terwijl je toch zou willen dat de reflex is ‘ja, tenzij..’” Maar er is ook simpelweg sprake van “knuligheid”, zei iemand. “Bekijk de website van de Tweede Kamer eens, dat is toch geen toegankelijke informatiebron?” Met dat laatste zal politiek journalist (en Poorter) Lucas Benschop het eens zijn. Hij lanceerde dit najaar 1848.nl, een online tool waarmee hij naar eigen zeggen “de Haagse blackbox wil openen”. Benschop bedacht zijn zoekmachine (“Ik wil een Google zijn voor parlementaire documenten.”) omdat hij zelf in zijn werk een goede manier miste om belangrijke Haagse dossiers te volgen. “De informatie van de overheid is nu nog veel te versnipperd en daardoor ontoegankelijk.” Om zijn project te laten slagen, moet Benschop wel toegang krijgen tot diezelfde data die nu nog zo versnipperd zijn. Nu is bijvoorbeeld het verzamelen van alle kamerstukken nog een heel karwei, maar als de Tweede Kamer de api (de techniek waarmee datasets met elkaar kunnen communiceren) van zijn database zou vrijgeven, zou dat volgens Benschop “in een klap een hoop transparantie opleveren”. De Winter: “Nieuwspoort zou echt iets kunnen betekenen in het proces naar meer transparantie, als

het optreedt als belangenclub en journalisten helpt hun weg te vinden in overheidsdata. Ik mis dat daar, de urgentie om dit soort dingen op te pakken.”

“Kijk, je kunt als journalist een column schrijven. Maar de feiten waarop je je baseert zijn tegenwoordig voor iedereen vrij goed na te gaan. Ik denk dat de uitdaging erin zit dat ook te doen. Onderzoekjournalistiek is de laatste jaren niet per definitie moeilijker geworden, heel veel informatie stáát gewoon op internet”, aldus kaatste staatssecretaris Sander Dekker (Media) terug toen ik hem de transparantiediscussie voorlegde. “Aan mij als vertegenwoordiger van de overheid is dan de taak om zo transparant mogelijk te zijn.” Volgens Dekker loopt zijn ministerie van OCW voorop met “de interessante slag die je dankzij internet kan maken op het gebied van transparantie”. De staatssecretaris vertelt in zijn werkkamer op het ministerie over de initiatieven die hij zelf neemt of nog zou willen nemen om transparantie te bevorderen, zoals het vrijgeven van de resultaten van scholen. “Want is het niet gek dat je talloze vergelijkingssites hebt voor restaurants of vakanties, maar voor iets echt wezenlijks als de schoolkeuze van je kind moet afgaan op wat de burens zeggen?”

“Als je ziet wat er de laatste tijd allemaal is gebeurd bij Veiligheid & Justitie, dan hebben journalisten natuurlijk groot gelijk als ze roepen om meer openheid”, aldus een parlementariër tijdens een korte ontmoeting in het Kamergebouw. Hij doelde op de ‘bonnetjesaffaire’ rond crimineel Cees H. die minister Ivo Opstelten en staatssecretaris Fred Teeven de kop kostte. En het gesteggel van opvolger Ard van der Steur over betrokkenheid van het OM bij een geënceneerde foto van Volkert van der G., daags na diens vrijlating gemaakt en in De Telegraaf gepubliceerd. “Natuurlijk moet er meer openheid komen. Daar moet de politiek echt werk van gaan maken. Ik vraag me echter ook wel eens af of journalisten voldoende tijd en kunde hebben om met al die openheid om te gaan.” Meer specifiek signaleert hij een gebrek aan kwaliteit in de internetjournalistiek, een thema dat overigens door wel meer gesprekspartners werd aangesneden. Het Kamerlid in kwestie spreekt zelfs van “een veroordeling tot oppervlakkigheid door

verdienmodellen en weinig tijd”. Hoewel ik dit met hem oneens ben - ondanks de jonge leeftijd van internetjournalistiek is er meer en meer enorm goed werk online te vinden en bovendien zullen de redactionele grenzen tussen online en krant de komende jaren vervagen - moet de beroepsgroep zich dergelijke kritiek aantrekken. Het is immers waar dat voor stevige onderzoeksjournalistiek minder ruimte is dan vroeger, zowel online als bij kranten overigens. Interessant in dit kader is wellicht ook dat geen van de politici die ik heb gesproken een duidelijk verschil kon benoemen in werkwijze of manieren van benaderen tussen nieuwe media-journalisten en hun collega's van traditionele media. “Het is volgens mij niet zo dat internetjournalisten wel massaal in overheidsdata speuren naar nieuws”, zei een politicus die met regelmaat in de pers verschijnt. “Uitzonderingen daargelaten, gaan ze veelal te werk zoals we al jaren gewend zijn. Interview, nieuwtje losweken, quote-je halen..”.

Deze twijfels over journalistiek functioneren terzijde, lijkt iedereen het er in meer of mindere mate over eens dat de digitale mogelijkheden om de overheid voor iedereen transparanter te maken nog onvoldoende worden ingezet. Een medewerker van een van de ministeries voegde daar nog aan toe: “Het proces om opener te worden, wordt vaak vertraagd door de angst voor discussie over je functioneren. Maar dat, én het ‘risico’ dat je gegevens worden gebruikt voor een jou onwelgevallig artikel, mogen nooit redenen zijn om niet transparant te zijn.” De Winter: “Overheidsdocumenten zijn dé bronnen waarmee je onjuiste uitspraken van politici kunt ontfabelen. Stel je eens voor dat alle kamerstukken beter doorzoekbaar en goed deelbaar op sociale media zouden zijn. Ik zou dolgraag vaker op een tweet reageren met een document dat het tegendeel van een oneliner bewijst. Als je dat een paar keer doet, is het snel gedaan met dat vrijblijvende getwitter van Kamerleden, hoor.” Openheid van de overheid hoort bij een democratie en hoort bij een digitaal tijdperk, zo luidt de rode draad van de diverse meningen die ik over transparantie mocht noteren. “Niet alleen voor politici, journalisten en lobbyisten is het essentieel om direct en snel toegang te hebben tot parlementaire informatie”, voegde directeur van de *Open State*

Foundation Arjan El Fassed daaraan toe. “Alle mensen willen zelf kunnen inzien op basis waarvan politici tot hun besluiten komen.”

Is dit alles in strijd met het voorgaande deel van deze Nieuwspoortrapportage, waarin het onder meer ging over de keerzijde van een grote hoeveelheid aan informatie, namelijk dat dat juist ook voor ondoorzichtigheid zorgt? Want, zo was het betoog: Alleen al alles lezen en begrijpen over de Haagse politiek is onmogelijk, het is veel te veel en veel te versnipperd. Neen, dat is niet in strijd met elkaar: De overheid moet zo transparant en voor iedereen controleerbaar zijn als hij maar kan, zeg ik in navolging van specialisten die ik hierover sprak. En zoveel mogelijk data vrij beschikbaar maken. Nog meer informatie ontsluiten dus. Dat hoort bij een goed functionerende democratie. Ook als dat vrijgeven van meer informatie in eerste instantie onherroepelijk leidt tot nóg meer puzzelstukjes van de politieke werkelijkheid. Het is aan de journalistiek om vervolgens zijn roep om transparantie waar te maken met kwalitatieve berichtgeving, zodat de burger die niet zelf in overheidsdata kan of wil wroeten toch voldoende te weten komt over de belangrijkste politieke thema's en goed beslagen kan deelnemen aan het publieke debat. “Je kunt ook transparant zijn over waar je allemaal niet transparant over bent”, zei staatssecretaris Sander Dekker over de grenzen aan openheid van de overheid. Zoiets zou de journalistiek wellicht ook vaker kunnen zijn. Om een goede gids te blijven door de Haagse werkelijkheid in het digitale tijdperk, moeten journalisten meer dan ooit checken, dubbelchecken, bundelen, samenhang aanwijzen en duiden. Maar ook: niet meer bang zijn om transparant te zijn over welk deeltje van de werkelijkheid je belicht, en dus ook wel deel van de oceaan van Alain de Botton je onaangeroerd laat. Aan de burger om te bepalen of hij daaraan voldoende heeft, of zelf, zoals El Fassed omschreef, in de overheidsdata verder wil spitten. Eigenlijk komt het neer op een bekende internetwijsheid, van Amerikaans journalist en voorvechter van een open web Jeff Jarvis: *Cover what you do best and link to the rest.*

DEEL 4: Tot slot

'Gewoon, goede journalistiek bedrijven'

Ergo. Mijn Nieuwspoortrapporteurchap ging uiteindelijk over een paar dingen. Over internet, met zijn snelheid, mooie journalistieke vertelvormen en sociale media. Over een in sommige opzichten te veel aan politieke informatie, in puzzelstukjes verspreid over het internet. Over juist een te kort aan politieke informatie, door een overheid die nog niet maximaal transparant is. En natuurlijk over Nieuwspoort, en de vraag of die plek als middelpunt van de Haags pers nog relevant is.

Maar eigenlijk gaat het allemaal over één ding: de burger. Voorgaande is samen te vatten in a) het informeren van de burger en b) het controleren van de overheid (voor de burger). Want die burger, voor hem zijn zowel politiek als journalistiek immers op aarde. Dat is een enorme open deur, maar het doel sneeuwt niettemin met enige regelmaat onder in de hectiek van de dag. Een van mijn gesprekspartners vroeg het zich retorisch af, toen het over snelheid van berichtgeving ging: "Voor wie is het nou eigenlijk belangrijk?" Die vraag zouden we onszelf wel iets vaker mogen stellen, is mijn onbescheiden mening na een paar maanden Binnenhof en Nieuwspoort. Wat mij betreft is het antwoord op de vragen 'Voor wie is dat teveel aan puzzelstukjes een probleem?' en 'Voor wie is overheidstransparantie belangrijk?': de burger.

Gelukkig heb ik in Den Haag bemoedigend veel mensen gesproken die dat met me eens waren en bovendien gezegend waren met een enorme geestdrift over hun werk, veel kennis van de politiek en veel professionaliteit. Het was enorm leuk om met kenners van de Haagse journalistiek te praten over het vak en de digitalisering waarmee ze te maken hebben. Evenals het aangenaam was om van politici en woordvoerders te horen hoe zij hun kant van 'het spel' bekijken. Dat dat in het

kader van dit project veelal informeel en *off the record* kon, gaf de gesprekken een prettige mate van vertrouwdheid - die ik naar ik hoop voldoende tegen “een achtergrond van wantrouwen” heb geplaatst.

De roep in dit essay om meer transparantie - en dus informatie - en de bezwaren tegen een te gefragmenteerde nieuwsvoorziening mogen misschien op het eerste gezicht met elkaar in strijd lijken, maar dat zijn ze niet. Samenvattend kan ik in navolging van een aantal gesprekspartners zeggen: er moet inderdaad nog meer overheidsinformatie ontsloten worden. Daarnaast zou de parlementaire pers zich soms harder moeten inspannen om, in de woorden van De Botton, strakker te “coördineren, deduceren en beheren”.

Het is me opgevallen dat nog niemand echt lijkt te werken aan een oplossing voor de fragmentatie van politieke berichtgeving, terwijl het probleem door velen werd onderkend. En ook terwijl internet, weer een paradox, niet alleen boosdoener is in deze kwestie, maar ook oplossingen biedt. Er is zeker een aantal goede voorbeelden van journalistieke organisaties die -online- prima overzichten bieden en aan slimme dossiervorming doen. Denk bijvoorbeeld aan sommige dataproducties van *The Guardian* (www.theguardian.com/data). Toch denk ik dat er nog heel veel journalistieke inspanning nodig blijft om politieke nieuwsdossiers inzichtelijk te maken en te houden voor de lezer. En op die manier iets bij te dragen aan het oplossen van de puzzel van de politieke werkelijkheid voor, daar is 'ie weer, de burger.

Journalisten kunnen de fragmentatie te lijf te gaan door goede stukken te maken en nieuws zoveel mogelijk ook onmiddellijk te duiden. Daarbij moeten we goed selecteren, niet bang zijn ook open te zijn over wat achterwege wordt gelaten en de fijnproever de weg wijzen naar meer informatie of ruwe overheidsdata. En de politiek moet zich sterk maken voor meer toegankelijkheid tot die overheidsdata. Om de cirkel rond te maken: overheidstransparantie afdwingen is dan wellicht weer een journalistieke taak op zich. In dat kader had Brenno de Winter

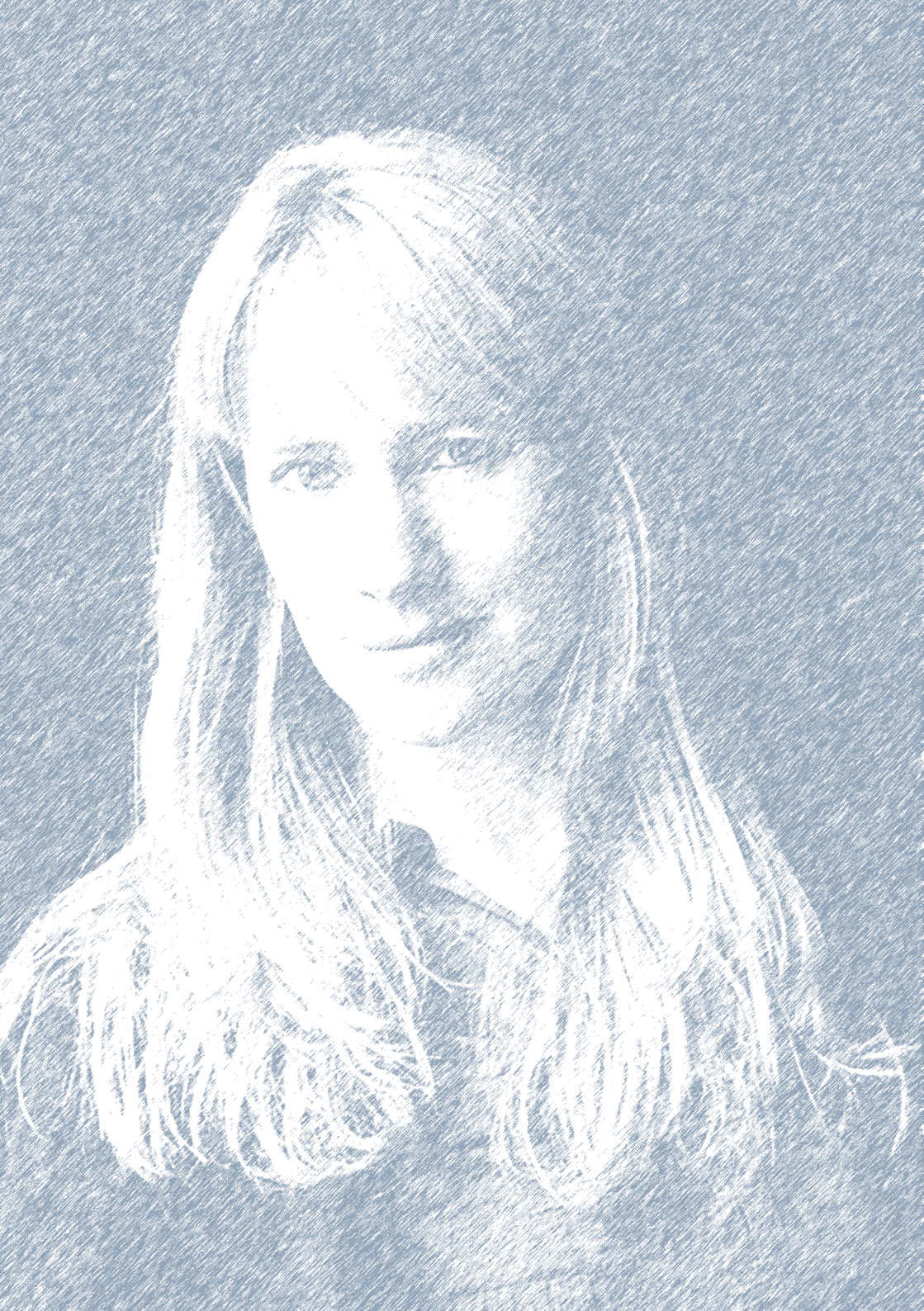
misschien nog wel het beste punt toen hij zei dat “gewoon goede onafhankelijke journalistiek bedrijven” de enige manier is om een gebrek aan transparantie aan te pakken. Als ouderwetse waakhond.

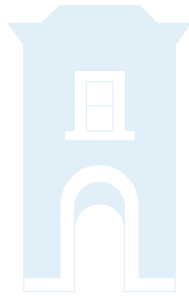
Filosoof De Botton vergelijkt in zijn boek censuur met het ogenschijnlijke antoniem: een enorme hoeveelheid aan informatie. Om vervolgens tot de slotsom te komen dat “het makkelijk zou zijn om te veronderstellen dat het actief censureren van nieuws de werkelijke vijand van de democratische politiek is, en de vrijheid om te zeggen en te publiceren wat je maar wilt dus de natuurlijke bondgenoot van de beschaving”. Máár, schrijft de Botton: “Een dictator die vandaag de dag de macht in handen wil nemen heeft geen openlijk sinistere maatregel als het verbod op nieuws nodig: hij hoeft er alleen maar op toe te zien dat nieuwsorganisaties een stroom willekeurig klinkende bulletins uitzenden, in grote aantallen met weinig uitleg of context, binnen een agenda die voortdurend verandert, zonder enig idee te geven van de blijvende relevantie die nog maar kort daarvoor dringend leek (...). Dat zou ruimschoots genoeg zijn om bij de meeste mensen het vermogen om de politieke realiteit te begrijpen te ondermijnen - en de vastberadenheid die ze anders misschien zouden hebben aangesproken om die realiteit te veranderen.”

Natuurlijk is dit een wat ver doorgevoerde gedachte en is onze parlementaire pers tot op grote hoogte goed in staat juist wél te duiden en zaken eigenhandig op de agenda te houden. Maar het doemscenario van De Botton is tegelijkertijd een boeiende spiegel die we als ‘nieuwe media’ onszelf zo nu en dan moeten voorhouden als we op het punt staan op ‘enter’ te drukken voor een zoveelste updateberichtje over, ik noem maar iets, de Nederlandse inbreng in de kwestie rond de Griekse schulden crisis. Net zoals volksvertegenwoordigers dat zouden kunnen doen, als ze hun zoveelste tweet van die week de wereld in willen sturen. Meer informatie leidt nou eenmaal niet automatisch tot meer kennis.

Terug naar de besloten muren van de sociëteit. Naar de achtergrondgesprekken. Het “vertrouwen tegen een achtergrond van wantrouwen”. En naar het “goede contact” tussen politici en journalisten. Zoals Nieuwspoort ten tijde van de verzuiling een rol speelde bij het doorbreken van de informatiegrenzen en het zich vervolgens ontpopte tot ontmoetingsplek van Haagse werelden die elkaar nodig hebben, zo zou het als kenniscentrum nu wellicht voorop kunnen lopen in het nastreven van transparantie en het bevorderen van een moderne kwaliteitspers. Is het huidige Nieuwspoort daarvoor het aangewezen centrale punt? De mooiste ‘nee’ op deze vraag heb ik al eerder geciteerd: Je wordt in Nieuwspoort gemakkelijk onderdeel van het spel in plaats van een kenner die de politiek kan beschouwen. De mooiste ‘ja’ kwam van een jonge politiek journalist: de overheid moet inderdaad volledig transparant zijn. Maar mensen die in die overheid werken mogen ook best eens achterover leunen en *off the record* zijn, bijvoorbeeld in Nieuwspoort.

Een kortere versie van dit Nieuwspoortrapport is te vinden op wilmahaan.atavist.com/nieuwspoort2015. Daar zullen ook eventuele verbeteringen en reacties worden opgenomen. De auteur is te bereiken op wshaan@gmail.com.

Over de Nieuwspoortrapporteur:

Wilma Haan (Amsterdam, 1982) is chef nieuws & online van Het Parool. Ze studeerde Journalistiek in Zwolle en daarna enige tijd Wijsbegeerte aan de Universiteit van Amsterdam. Voordat ze in september 2015 overstapte naar Het Parool werkte ze lang bij Nederlands grootste nieuwswebsite NU.nl, achtereenvolgens als algemeen redacteur en verslaggever, economieredacteur, buitenlandredacteur, chef redactie en de laatste jaren als adjunct-hoofdredacteur.

In het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) heeft ze de portefeuille 'innovatie en digitale ontwikkeling'.

 @WilmaH

 www.linkedin.com/in/wilmahaan

Auteur: Wilma Haan

Foto: Ingrid de Groot

Opdrachtgever Nieuwspoort

November 2015

